

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานด้านการเรียนการสอนบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือ ครู ครูเป็นผู้ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาบุคลิกภาพเป็นไปตามเป้าหมายทางการศึกษา ครูมีหน้าที่ตามที่สังคมหมายให้คอยช่วยส่งเสริมความเจริญของเด็กไปในทางที่ดียิ่ง ชวยถ่ายทอดวิทยาการ สร้างอุดมคติ ปลูกฝังวัฒนธรรม อบรมความประพฤติ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ครูนอกจากจะต้องมีวิชาความรู้ทางด้านวิทยาการแล้ว ครูจะต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการเป็นครู ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กเรียน ต่ออาชีพ เป็นผู้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อเด็ก สามารถที่จะทำการถ่ายทอดวิชาความรู้ และเป็นแบบฉบับที่ดีต่อเด็ก เพื่อให้เด็กจะได้เป็นพลเมืองดี มีทัศนคติอันพึงปรารถนา สามารถอยู่และทำงานร่วมกันในสังคมใดควยดี บุคคลที่จะเข้ามาเป็นครูจึงสมควรจะต้องมีบุคลิกลักษณะพื้นฐานดังกล่าว แต่จากการสำรวจของกองการวิจัยกระทรวงศึกษาธิการ¹ ปรากฏว่ามีครูจำนวนไม่น้อยที่เลือกประกอบอาชีพครู เพราะสาเหตุหลายประการ แต่มีครูอีกจำนวนหนึ่งที่เลือกประกอบอาชีพนี้ เพราะชอบและเพราะเห็นว่า เป็นอาชีพที่ได้ทำงานใกล้ชิดกับเด็ก ครูประเภทหลังนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นับได้ว่าเป็นบุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ ทำให้เชื่อได้ว่าเขาจะต้องทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพสูง² สังคมต้องการบุคคลประเภทนี้เป็นอย่างมาก

¹ กองการวิจัย กระทรวงศึกษาธิการ, "ผลการสำรวจความเป็นอยู่ของครูทั่วประเทศ" เอกสารการวิจัยทางการศึกษา, 6 (สิงหาคม, 2504), 58.

² Oliver R. Gibson and Herold C. Hunt, The School Personnel Administrator (Boston : Houghton Mifflin Company, 1965), p. 138.

ในการคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นครูก็ควรที่จะเลือกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะเหมาะสมต่อการเป็นครูตามอุดมการณ์ทางการศึกษา กล่าวคือการพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู มีสัมพันธภาพที่ดีต่อเด็ก ดังปรากฏในรายงานของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา³ ได้กล่าวถึงบทบาทและฐานะของครูในการปฏิรูปการศึกษาวา

บทบาทและฐานะของครู

ให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบทบาทและฐานะของครู และบุคลากรหลัก เพื่อเป็นขุมกำลังในการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดหลักดังนี้

ประการแรก ครูคือ ผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการโดยรอบด้านขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้ที่มีคุณธรรมในระดับที่วิญญูชนจะพึงปฏิบัติได้ และมีลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในแง่บุคลิกทั่วไป ความสัมพันธ์ขอศิษย์ และบทบาทต่อสังคม

ประการที่สอง บุคลากรหลัก ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ วิทยากร ครูช่วยสอน ผู้บริหารการศึกษา และเจ้าหน้าที่อื่นก็ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์คล้ายครู....

จะเห็นได้ว่าในการรับบุคคลเข้ามาเรียนทางครูก็ การรับครูเข้าทำงานในโรงเรียนก็ดี หรือการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก็จำเป็นจะต้องคัดเลือกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะ รวมทั้งทัศนคติและความมีสัมพันธภาพที่ดีต่อเด็กเป็นอย่างดี นอกเหนือจากวิชาความรู้ทางด้านวิชาการ อันเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับการสอน

ด้านวิชาความรู้สามารถวัดได้หลายแบบทดสอบที่ปรากฏทั่ว ๆ ไปในการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนในสถาบันฝึกหัดครู หรือสอบคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการครู ส่วนเครื่องมือวัดบุคลิกลักษณะ ทัศนคติ หรือสัมพันธภาพของครูต่อเด็กนั้นว่ายังขาดอยู่แบบวัดที่เป็นมาตรฐานของต่างประเทศ ได้แก่ แบบสำรวจทัศนคติความเป็นครูของมินิโซตา⁴ (Minnesota Teacher Attitude Inventory) เป็นแบบสำรวจที่สร้างขึ้นเพื่อใช้

³คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, แนวทางปฏิรูปการศึกษ สำหรับรัฐบาลในอนาคต (พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สารสยาม จำกัด โรงพิมพ์ยูไนเท็ดโปรดักชั่น, 2518), หน้า 44-45.

⁴Oscar Krisen Buros (ed.), The Fourth Mental Measurements Yearbook (New Jersey : The Gryphon Press Highland Park, 1953), p. 801.

ในการนี้ และแพร่หลายในวงการศึกษามาเป็นเวลานาน แต่เครื่องมือวัดประเภทนี้ที่เป็นของไทยยังไม่มีการจัดทำขึ้นใช้อย่างสมบูรณ์ พอที่จะนำไปใช้เป็นประโยชน์ทั่ว ๆ ไปได้ ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างเครื่องมือวัดประเภทนี้อาจนำประโยชน์มาสู่วงการศึกษาวางตามสมควร ผู้วิจัยจึงได้สร้างมาตราทัศนคติของครูต่อนักเรียนขึ้นโดยยึดถือแบบสำรวจทัศนคติความเป็นครูของมินิโซตา (Minnesota Teacher Attitude Inventory) เป็นหลักในการดำเนินการสร้างควยเหตุผลที่ว่าแบบสำรวจนี้ยึดถือสัมพันธภาพภายในระหว่างครูกับนักเรียนเป็นหลักในการสร้าง เพราะครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้ปลูกฝังและสนับสนุนให้นักเรียนยึดค่านิยมอันเป็นที่ยอมรับในสังคม ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยปกตินักเรียนมักจะมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบครูอยู่แล้ว ฉะนั้นถ้าครูมีสัมพันธภาพที่ดีต่อนักเรียน ทำตัวให้นักเรียนชื่นชม เป็นผู้ที่เข้าใจนักเรียน ยอมรับ และให้ความอบอุ่นทางค่านิยมใจต่อเด็ก ครูผู้นั้นก็ทำการปลูกฝังค่านิยมให้กับเด็กง่ายขึ้น นอกจากนั้นถ้านักเรียนที่ครูจะถ่ายทอดให้กับเด็กตรงกับค่านิยมที่พ่อแม่และสังคมให้เด็กก็จะทำให้เด็กรับการถ่ายทอดค่านิยมได้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างมาตราทัศนคติของครูต่อนักเรียน โดยให้เป็นเครื่องมือวัดที่มีความเที่ยง (Reliability) ความตรง (Validity) และมีค่าอำนาจจำแนก (Discrimination power) สูงเพียงพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการวัดทัศนคติของครูได้
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของครูต่อนักเรียนระหว่างครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของครูต่อนักเรียนระหว่างครูชายกับครูหญิง

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ทักษะของครูต่อนักเรียนในแต่ละระดับชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน
2. ทักษะของครูต่อนักเรียนระหว่างครูชายกับครูหญิงไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ข้อความที่นำมาสร้างเป็นมาตราวัดทักษะของครูต่อนักเรียนจะพิจารณาในแง่สัมพันธภาพของครูที่มีต่อนักเรียน สภาพหรือบรรยากาศภายในห้องเรียนขณะที่ครูทำการสอนอยู่ และหาที่ความรู้สึกของครูที่มีต่ออาชีพนี้โดยทั่วไป แล้วดำเนินการหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination power) ของแต่ละข้อความในมาตราวัดหาความเที่ยง (Reliability) ความตรงร่วมสมัย (Concurrent Validity) ของมาตราวัดจะไม่ทำการวิจัยไปถึงการหาค่าเกณฑ์ปกติ (Norms) ของมาตราวัดนี้
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทำการวิจัยเป็นครูประจำการซึ่งทำการสอนประจำอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และครูในโรงเรียนราษฎร์ ทั้งครูพิเศษและครูประจำชั้นที่ทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้า ทั้งนี้ไม่จำกัดอายุ เพศ วุฒิทางการศึกษา จำนวนปีที่ทำการสอนหรือวิชาที่ครูสอน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.1 ข้อความแต่ละข้อความในมาตราวัดเป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variables)
 - 3.2 คะแนนรวมซึ่งเป็นผลมาจากการทศมข้อความในมาตราวัดเป็นตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ขอตกลงเบื้องต้น

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยถือว่า

1. ทักษะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ดังนั้นจึงสามารถสร้างมาตรฐานวัดพฤติกรรมเพื่อสืบค้นทักษะของบุคคลได้ โดยคะแนนที่ได้จากการวัดจะเป็นตัวแทนหรือตัวประมาณค่า ทักษะที่เกี่ยวข้องกับทักษะของบุคคลที่มีต่อเรื่องราวนั้น ถ้าเขาทำคะแนนจากมาตรฐานวัดได้สูงแสดงว่ามีทักษะที่ดี ถ้าทำคะแนนได้ต่ำ แสดงว่ามีทักษะที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น
2. ครูที่ขอข้อความในมาตราทักษะคิดด้วยความจริงใจตามความรู้สึกของตนเอง เพราะได้กำหนดในคำชี้แจงไว้ว่าไม่มีความเห็นใดที่ถือเป็นผิดหรือถูก และได้กำหนดให้ผู้ตอบพยายามตอบโดยเร็วที่สุด เพื่อที่จะได้ไม่มีเวลาคิดกลั่นกรองคำตอบตามความต้องการของสังคม
3. ผลการตัดสินแยกประเภทครูที่มีทักษะที่ดีและไม่ดีค่อนข้างเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ ย่อมเชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงนำผลตัดสินมาศึกษาคำนวณเฉพาะผลการตัดสินของครูใหญ่ ครูช่วยครูใหญ่ ครูน้อย หรือครูหัวหน้าระดับชั้นเรียนที่ตัดสินได้สอดคล้องกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป
4. การสร้างข้อความในมาตราทักษะของครูที่นักเรียนครั้งนี้สร้างโดยวิธีประมาณการรวม (The method of summated ratings) ซึ่งลิเคอร์ท (Rensis Likert, 1932) เป็นผู้นำเสนอวิธีการวัดแบบนี้ ประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนของทักษะของครูที่นักเรียน โดยมีทั้งข้อความที่แสดงทักษะที่ดีและทักษะที่ไม่ดีที่นักเรียน ครูจะต้องแสดงความรู้สึกของตนต่อข้อความแต่ละข้อออกมาในรูปมาตราส่วนระดับใดระดับหนึ่งใน 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ความจำกัดของการวิจัย

- การวิจัยเรื่องนี้อาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจาก
1. ข้อความที่ประกอบเป็นมาตราทัศนคติเป็นเพียงกลุ่มตัวอย่าง (Samples) ของการตอบสนองของจักรวาลพฤติกรรม (Behavior Universe) จึงอาจจะไม่ครอบคลุมจักรวาลทัศนคติทั้งหมด (Attitude Universe) ดังนั้นคะแนนรวมที่เป็นผลมาจากการตอบข้อความเหล่านั้นจึงไม่ใช่คะแนนทัศนคติของครูต่อนักเรียนทั้งหมด
 2. กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาเป็นเพียงกลุ่มครูเฉพาะที่ทำการสอนประจำในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้าเท่านั้น การสรุปผลต่าง ๆ จึงจำกัดอยู่ภายในกลุ่มครูในกรุงเทพมหานครนี้เท่านั้น
 3. การพิจารณาทัศนคติแยกประเภทครูที่มีทัศนคติที่ดีและไม่ดีต่อนักเรียน อาจมีผิดพลาดได้ เพราะความลำเอียงของผู้ทัศนซึ่งผู้วิจัยไม่อาจจะควบคุมได้ ดังนั้นการตรวจสอบความตรง (Validity) ของมาตราทัศนคติอาจคลาดเคลื่อนไป
 4. ผู้ตอบอาจตอบข้อความตามที่คิดว่าเป็นการปฏิบัติที่ดี ซึ่งตนเองมิได้ปฏิบัติ ทำให้คะแนนทัศนคติที่ได้ผิดพลาดจากความเป็นจริง

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

ทัศนคติ (Attitude) หมายถึงท่าทีความรู้สึกหรือความนิยมของครูที่มีต่อนักเรียน แบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ

1. ทัศนคติที่ดีหรือทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) ครูที่มีทัศนคติประเภทนี้จะแสดงท่าทีต่อเด็กในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย รักและชอบเด็ก ทำให้ครูชอบ สนุกสนาน และเพลิดเพลินกับงานการสอน ครูอยากเข้าใกล้เด็ก รักและชอบพูดคุยกับเด็ก เด็กกับครูเข้ากันได้ดี บรรยากาศภายในห้องเรียนขณะครูสอนมีความสนุกสนาน รวมนิยมใจกัน เด็กมีอิสระเสรีในการพูดและกระทำภายในขอบเขตของระเบียบวินัยที่ไม่เข้มงวด กวดขัน หรือจริงจังเกินไปนัก ทั้งครูและเด็กให้ความเคารพในสิทธิ เสรีและสมรรถภาพซึ่งกันและกัน ครูรักเด็ก และเด็กก็รักครู

2. ทัศนคติที่ไม่ดีหรือทัศนคติทางลบ (Negative Attitude) ครูที่มีทัศนคติไม่ดีต่อนักเรียนจะแสดงท่าทีในลักษณะของความไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วยหรือไม่ชอบเด็ก ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้ครูไม่ชอบงานในหน้าที่ เป็นครูที่ขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อเด็กนักเรียน เด็กจะขาดความรักและความอบอุ่นจากครู ครูมักจะวางอำนาจเกรี้ยวกราดถือตัวและเอาแต่ใจตนเอง บรรยายกาศภายในห้องเรียนเต็มไปด้วยความอึดอัดตึงเครียด ต่างฝ่ายต่างขาดความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ต่างพยายามซ่อนเร้นความบกพร่องของตนเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นโดยเปิดเผย ในที่สุดทั้งครูและเด็กมีความรู้สึกเกลียดชังโรงเรียน ครูจะประสบความล้มเหลวต่องานในหน้าที่ในที่สุด

มาตราทัศนคติ (Attitude Scale) หมายถึง เครื่องมือวัดทัศนคติเป็นระบบการจัดรูปแบบของข้อมูล สามารถสืบค้นทัศนคติของครูที่มีต่อนักเรียนได้ โดยปรากฏออกมาในรูปของคะแนนรวมมีระบบตามวิธีประมาณการรวม (The method of summated ratings)

คะแนนจากมาตราวัด (Scale scores) หมายถึง จำนวนหรือตัวเลขอันเป็นผลเนื่องมาจากการที่ครูตอบสนองข้อความในมาตราวัดนี้ และจำนวนหรือตัวเลขนั้นใช้เป็นตัวแทนหรือตัวประมาณค่าที่เกี่ยวกับทัศนคติของครูที่มีต่อนักเรียน

ครู หมายถึง บุคคลที่ทำการสอนประจำในโรงเรียน เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้า อาจทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้นหรือครูพิเศษ

นักเรียน หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวัยเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้า หรือบุคคลที่มีอายุโดยประมาณอยู่ในช่วง 6 ปีถึง 18 ปี